

Historya fundacyi kościołów i klasztorów Iwowskich.

Przez
Franciszka Waligórskiego.

Do historyi klasztorów karmelitańskich.

(Ob. N. 23, 24, 25, 26, 27 28 i 29 Dodatku osobnego.)

III.

Krótkie opisanie dawnego i terażniejszego Kościoła XX. Karmelitów trzewickich.

(Dokończenie.)

12) W kaplicy po prawej stronie ołtarz poświęcony Zbawicielowi, cały z drzewa na czterech wielkich złoczonych kolumnach, po bokach dwie złoczone statuy świętych. U góry wielka złoczona korona, którą trzymają Aniołowie. Pod koroną trzyma duży Anioł w jednym ręku złoczone kielich, a drugą opiera na ołtarzu. Na środku znajduje się wizerunek Zbawiciela w złoczonych do koła lustrami ozdobionych ramach, z kilku aniołami po bokach. Wizerunek Zbawiciela zdobi srebrna suknia wagi 9 funtów, i srebrna korona, które przed kilkoma laty ofiarowała brabina Drohojewska, ale pod warunkiem, że jeżeliby je odjąć chciano, wracają na własność jej spadkobierców. Pod tym obrazem znajduje się drugi mniejszy wizerunek Zbawiciela w złoczonych ramach i szklany relikwiarz. Drewniane antypedium przedstawia grób Pana Jezusa. Po bokach ołtarza umieszczone są wszystkie znaki męki Pana Jezusa z pozłacanego drzewa.

Nakoniec 13) W kaplicy po lewej stronie ołtarz Ś. Tadeusza również cały z drzewa. Na środku wizerunek tego Świętego z suknią całkiem srebrną wykładaną na czerwonym axamicie i z srebrną obwódką. Pod nim znajduje się wizerunek Ś. Jana Nepomucena w złoczonych ramach i szklany relikwiarz.

Z innych ozdób kościoła wymieniamy:

- Chór umieszczony nad głównym wchodem, zbudowany z drzewa i ozdobiony bogato złoceniami; piszczałki są po największej części cynowe.
- Ambona z miękkiego drzewa z ozłoceniami; po bokach statuy świętych baldachin również drewniany, a w nim statua Boga Ojca otoczona Aniołami.
- Ośm konfesyjonałów w odznaczających się piękną rzeźbą.
- Dwa w ścianę wmurowane nagrobki z czarnego marmuru, jeden Ligęzy Stanisława, Kazimirza Kasztelana Chelmskiego, z napisem łacińskim:

D. O. M.

Specta Viator

In maximo diminutivum vitae

In Stanislao fatalem gladium

In Casimiro mirum in vita casum

Hic est.

Stanislaus Casimirus Lyeęza minor comes de Bobrek

Castelanus Chelmsensis iudex exercituum gratis

Recens hic tragicum cerne

Judicem exercituum absque justitiae lance

Absortum solio deiciens patritio solo aequavit quod parum in castris

Hic textit lapidibus

Investis Deae

Ille est supra alios praefectus metropolis Russiae qui leonem montigerum

Propugnans non cessit septemtrionali

Nunc in pulvere dormit

Mausolocum istud qui intueris

Pium dilectissimae consortis scrutare opus

Requiem apprecare iudicis sempiternam

Transyt ad meliorem vitam aetat. 64 A. D. 1707

a drugi Piotra Branickiego z następującym napisem polskim świadczącym o nadzwyczajnej skrusze i pokorze chrześcijańskiej nieboszczyka:

D. O. M.

Tu leżę Piotr Branicki człowiek zbyt ułomny

Cały czas życia mego do rozpusy skłonny

Wyznaję zem zaciągnął na siebie kazanie
Kto przeczytasz prosz Boga o ulitowanie
Nie przyszedł bowiem Chrystus usprawiedliwionych,
Lecz przyciągnął do siebie grzechem obciążonych.
Z tych liczby jestem Panie, nie pozwólże łupu
Czartom nędznej mej duszy szacunek okupu
Krwii twojej by zaginął, przyjmij ją do siebie
Tak z czarta szydząc będzie Ciebie wielbić w niebie,
Cny Karmelu w spoczynek wzięteś zmarłe ciało
Które ci za żywota wraz z duszą sprzyjało.
Przy bezkrywawych ofiarach pamiętajac na nieę
Sklaniaj jak najspieszniejsze, pańskie zmitowanie
A. D. 1762 D. 11. M. Febr.

Za wielkim ołtarzem znajduje się Zakrystya, w której klasztor przechowuje po największej części swoje kosztowności kościelne w złocie, srebrze i szatach kościelnych. Jest między niemi kilka starych kielichów pięknej roboty, ale niemożna dociec dokładnie z którego wieku. Znaczną część złota i sreber oddał klasztor skarbowi państwa w roku 1804, i otrzymał na dwie obligacye kamery nadwornej, jedną na 3870 złr. po 3%, drugą na 500 złr. po 4%, od których do dziś dnia jeszcze pobiera procent.

Dzwonów razem z ołtarzowemi dzwonekami ma klasztor dwa-
naście; między temi jedna sygnaturka prawdziwie matuzalowego
wieku, bo jak świadczy wyraźny na niej napis: „DOMINO SPE-
RAVI — 1171“, liczy ni mniej ni więcej jak 690 lat. O ile nam
wiadomo, jest to najstarszy dzwon w Galicyi, a może i w całej
Polsce, gdyż nie zdarzyło nam się dotąd słyszeć o dzwone star-
szym jak z 13. wieku. Ciekawy ten zabytek archeologiczny ma
8³/₄ cali wysokości, a 12³/₄ cali szerokości, ale jest już mocno
zużyty, gdyż serce wytlukło mu krysy prawie do połowy grubo-
ści, a nawet są na nim widoczne ślady naprawy z późniejszych
czasów. Dziś odjęto już sygnaturkę z wieży gdzie dotąd była za-
wieszona, i postanowiono nieużywać jej więcej, by uchronić od zu-
pełnego zniszczenia tę osobliwość archeologiczną.

Największy z dzwonów tego kościoła ma napis: „Anno Do-
mini 1753, Vox mea vox vitae, voco vos ad Sacra venite. — Fecit
Leopoli Teodor Polański.“

Obrazów olejnych, t. j. wizerunków świętych i portretów
rozmaitych, które ś. p. Felicyan Łobeski szczegółowo opisał, po-
siada kościół 77, a ksiąg kościelnych 32, między temi jeden mszał
oprany w axamit po jednej stronie z wizerunkiem Matki Boskiej,
po drugiej z wizerunkiem Ś. Józefa, a drugi mszał również oprany
bogato z wizerunkiem Zbawiciela i Ś. Eliasza. Z chorągwi
zasługują na wzmiankę jedna z wizerunkiem Ś. Eliasza, druga z wy-
obrażeniem Ś. Józefa, a trzecia z wizerunkiem Matki Boskiej i Ś.
Alberta; a z przenośnych statuetek figura Zbawiciela bogato wy-
złacana z koroną, i statua drewniana Matki Boskiej.

Zabudowanie klasztorne o jednym piątrze, przypierające do
kościółka zajmuje dość znaczny kwadrat otoczony z trzech stron
ogrodem, i zamieszkuje go obecnie 18 zakonników: mianowicie
księży 8, kleryków 4, a braciszków 6.

Głównym, że tak powiemy skarbem klasztoru jest znaczna
bo przeszło 6800 tomów licząca biblioteka, posiadająca kilka dzieł
bardzo rzadkich, znaczną liczbę rękopisów, po największej części
treści religijnej i liczny zbiór dokumentów klasztornych, przywi-
leństw królewskich i tym podobnych zabytków historycznych; a
wszystko dzięki staraniom i pracy ś. p. Xiędza Ignacego Chody-

nickiego uporządkowane i spisane jak najdokładniej. Dziś zostaje biblioteka i archiwum klasztoru pod opieką i zarządem Xiędza profesora i byłego przeora Karola Milanjaka, którego też uprzejmości i umiejętnej pomocy zawdzięczamy głównie podane w niniejszym artykule szczegóły o klasztorze XX. Karmelitów. Do upiększenia tej biblioteki przyczynili się znacznie ofiarowaniem swoich księgozbiorów: w dawnych czasach X. Arcybiskup Pruchnicki, a w nowszych X. Ignacy Chodynicki.

Prócz tego znajduje się w archiwum klasztoru we Lwowie i w Sąsiadowicach kilka starych miedziorytów, ale niewiadomo czyjego rylca. Przedstawiają one:

- a) Portret Teresy hr. Ossolińskiej i hr. Stadnickiej, Wojewodziny Wołyńskiej, damy orderowej Cesarzowej Maryi Teresy.
- b) Pana Jezusa pod krzyżem upadającego.
- c) Matkę Boską Niepokalanego Poczęcia.
- d) Ś. Barbarę, i
- e) Matkę Boską Bolszowiecką.

Wypada nam jeszcze dodać kilka słów o stanie majątkowym klasztornym. Zakon XX. Karmelitów trzewickowych zachowujący również jak Bernardyni regułę *mendicantium*, nieposiada żadnych dóbr ziemskich. Fundusz utrzymania klasztoru stanowią:

- 1) Murowana kamienica jednopiętrowa, przypierająca do klasztoru.
- 2) Murowana kamienica jednopiętrowa, przytykająca do zabudowań dzisiejszego sądu kryminalnego na przedmieściu halickim.
- 3) Mały folwark położony na tak zwanej niegdyś „Kaliczej górze“, którego grunta przytykały z jednej strony do ulicy gancarskiej, a z drugiej ciągnęły się aż do dawnych „Szańców tureckich“; ale dziś wcielone są po większej części do rejonu fortyfikacyjnego, gdzie rząd pobudował cytadele.

4) Procenta od pobożnych zapisów i legatów, częścią zamienionych w obligacje kamery nadwornej, a częścią intabulowane na rozmaitych dobrach i realnościach, i

5) Dochody z temporaliiów.

Podług spisanego urzędownie inwentarza w r. 1828, wynosiły wszystkie dochody klasztoru razem po odtrąceniu podatków i innych należności 1208 złr. m. k., co jednakże stanowiła zaledwie trzecią część sumy potrzebnej na utrzymanie 25 podówczas zakonników, licząc po 200 złr. m. k. na jednego.

Znaczniejsze sumy zapisali klasztorowi:

- Paweł Godlewski, w r. 1737 sumę 3000 złp.
 Zofia z Kaszewskich Sowińska, 2000 złp.
 X. Jan Sowiński, karmelita, 2000 złp.
 Jan Drohojowski, 500 złp.
 Jerzy Muiszek w r. 1678, sumę 500 złp.
 Jan Krajowski w r. 1647, sumę 2000 złp.
 Józef Drohojowski w r. 1744, sumę 2000 złp.
 Małżonkowie Alexander i Anna Borzewscy w r. 1759, sumę 7000 złp.
 Mikołaj Hieronim z Granowa Sieniawski, 4000 złp. z warunkiem, ażeby co miesiąc odprawiano jedną mszę za jego duszę.
 Mikołaj hr. Ostroróg, 600 złp.
 Michał Bogusz, 12,000 złp. z warunkiem odprawiania kilku mszy do roku.
 Antoni Kakowski, 2000 złp.
 Andrzej Mańkowski, 4000 złp.
 Jan i Józef Sierakowscy, 2000 i 1500 złp.
 Jan Karczewski, 6400 złp., i Zofia Kurzańska 1000 złp.

Obrót handlu krajowego.

Przywóz i wywóz towarów w roku 1860 w wschodnich obwodach Galicji.

(Obacz Numer 6, 7, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28 i 29 Dodatku osobnego.)

Artykuły przywozu i wywozu, waga na funty	W Październiku				W Listopadzie				W Grudniu			
	Przywóz		Wywóz		Przywóz		Wywóz		Przywóz		Wywóz	
	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.	Galicya	Bukowi.
Kakao surowe	461	—	—	—	6	28	—	—	361	—	—	—
„ tarte	9	—	—	—	13	—	—	—	14	—	—	—
Kawa surowa	53863	8191	—	—	47604	5430	—	—	42995	7578	—	—
„ podrabiana	91	—	—	100	276	—	—	500	39	—	—	400
„ palona	5	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—
Korzenie pospolite	8861	938	—	—	7941	597	—	—	13033	668	—	—
„ przednie	2040	98	—	—	1309	438	—	—	2236	262	—	—
Sago, tapioka	—	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—	—
Owoce południowe przednie	30637	5372	—	—	20072	10936	—	—	26718	4810	—	—
„ średnie	8219	3464	—	—	6537	2975	—	—	23083	2283	—	—
„ pospolite	5834	2021	—	—	5580	6369	—	—	3224	2273	—	—
Herbata	21854	195	—	—	19853	118	—	—	26568	161	—	—
Cukier rafinowany	1722	6	—	—	752	307	—	—	2136	135	—	4384
Syrop	—	—	—	—	51	—	—	—	31	—	—	—
Tytoń surowy	—	2	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
„ tabaka	38	69	8	—	31	46	—	—	14	62	—	—
Rośliny ogrodowe świeże	979	276	2020	700	1287	—	200	410	304	—	—	—
„ zaprawne	106	204	—	—	411	1645	—	2452	214	73	54	5438
Owoce świeże	—	2920	85920	—	—	42	6200	—	—	—	—	170
„ zaprawne	—	103	—	1000	—	—	—	—	125	—	1513	462
Orzechy włoskie i laskowe	784	4447	—	250	1355	7076	200	—	902	2217	1900	—
Pszonica	41670	273256	12780	—	69311	129316	15160	—	147777	167098	124038	—
Żyto, hreczka, proso	426300	461948	30780	—	598250	359380	24180	2475	1178409	420985	26540	—
Kukurudza	—	2021560	—	1890	—	1222510	—	—	46900	2322410	—	—
Groch, bob, soczewica	221	—	2160	70	—	607	800	650	28395	21	33307	—
Jęczmień i słód	88140	266251	25480	—	146420	140036	31300	—	472620	427422	19820	—
Owies	18200	8862	103450	—	31200	450	93700	—	78808	2175	78100	25
Ryż trzebiony	12663	1720	—	—	—	9568	5616	—	9612	2532	—	—
Mąka	2671	88	207100	1400	151	5709	148500	165	1725	13194	196600	1125
Mielwiwo wszelkie	102	310	—	14809	6248	25	1400	10300	116	320	23297	25
Ohmiel	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—
Inne tej kategorii	—	—	—	41	33885	—	—	—	—	—	4538	—
Nasiona olejne	59180	31	750	—	—	—	6076	300	36213	—	11355	980
Konicz	9	—	—	—	—	40	1745	—	—	—	17729	—
Gorzycza w ziarnie i tarta	355	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anyz i kmin	23130	—	—	—	50607	1	—	—	31304	—	—	—
Inne tej kategorii	166	140	—	—	—	—	—	—	—	116	16177	460
Ryby świeże i raki	—	55	—	—	—	—	—	—	1400	—	—	—
Słedzie solone	30964	25210	—	—	78334	17806	40	—	127649	15963	—	—

(D. c. n.)